

Állati erőszak

Bárkivel megesik, hogy egy kutya vadul megugatja, rámorog, esetleg meg is támadja. De óvakodunk a mérges kígyókkal, vagy egzotikus utakon a macskaféle ragadozókkal, krokodilokkal, cápákkal és egyéb gyilkos lényekkel szemben is... Pedig az agresszió nem az állati viselkedés alapvető része.

Atámadó viselkedés, a fenyegetettség és a harc az állatok életének egyik alapját képezi. Megértéséhez a kutatók szerint abból érdemes kiindulni, hogy elsődleges funkcióját a fajon belülség jellemzi.

Úgy verekednek, mint a kutyák! Mit jelent ez? A természetben főként az azonos fajú egyedek harcolnak egymással. (Itt meg kell különböztetnünk a vadászatot, amit a ragadozók az életben maradásuk céljából végeznek –erről a későbbiekben még szó lesz.)

A világhírű zoológus, prof. Z. Veselovsky pontosított: „*Soha sincs szó két faj véres harcáról... Az élő organizmusok fő mozgatóele-*

» A krokodilok és az alligátorok lassan, szemüket a vízfelszín felett tartva, észrevétlenül az áldozatuk közelébe úsznak, hogy azután egy gyors támadással megragadják

me az öröklődő változásokon (mutációkon) kívül a fajok közötti nem véres vetélkedés. A rivalizálás sokkal hatásosabb eszköz, mint az igazi harc, a két fajba tartozó állatoknak nem kell valódi ellenségeknek lenniük, és kölcsönösen megtámadniuk egymás...”

Sokan tapasztaltuk a kutyák és a macskák konfliktusmentes együttélését. A konkurencia arra készíti az egyes állatfajokat, hogy tökéletesen alkalmazkodjanak bizonyos életkörülményekhez. A kevésbé alkalmazkodóképes fajok ezt követően, véres harcok nélkül teret engednek a tökéletesebb állatfajnak.

A támadó viselkedésnek többféle oka lehet

Prof. Z. Veselovsky szerint, „*A támadó viselkedés első alapmegnyilvánulása az ún. territóriális viselkedés. Az »arany szabadság« fogalma az ember felfogásában a természetes környezet lakóinak feltételezett abszolút szabad mozgásáról alkotott elképzelés. A valóságban azonban minden faj csak egy elhatárolt területen él.*”

Minden állatnak van saját territóriuma, életkörnyezete. Ez kizárólagos jogot biztosít számára az itt lévő olyan fontos forrásokra, mint az élelem (a vizet is beleértve), az ellentétes nemű partner jelenléte, a fészkek, odú vagy más, „lakás” építésére alkalmas hely. Eközben különböző állatfajok bizonyosfajta szükségleteket preferálhatnak. Például a forró Afrikában élő cercó-fok számára életbevágóan fontos az elegendő mennyiséget biztosító vízforrás.

A territórium nagysága rendszerint egyenes arányban van az állat nagyságával, és azzal, hogy egye-

dül, párban, családban vagy esetleg nagyobb csapatban (csordában) él-e. A béka hímjének elegendő egy pocsolya, némely nagyragadozók (pl. a tigrisek) több mint 100 km² nagyságú territóriumot is birtokolnak. A nagy szemű és nagy fülű kombómajmok, amelyek általában húsízű csoportokban élnek, olykor 700 km² nagyságú területen is tartózkodnak.

» Az amerikai puma kedvenc zsákmányát a patások alkotják, de ragadozókra is vadászik, pl. prérifarkasokra és alligátorokra. A házi állatokat is megtámadhatja, de az ember ellen rendkívül ritkán fordul

FOTÓ: GDFL

A VÉDEKEZÉS TÁMADÁSSÁ FAJUL

Számos, amúgy békés állatfaj igen bátoran mutatkozik védtelen kicsinyei

érdekében. Pl. a pásztorok gyaproszárnyú nyulak orraikata f. arkastámadások során, h. ogyk örbeálló ket, é. less zarvaikbólv. edőfalate melnek. Ari. góisbát ran nekimegy a fészke felé tartó macskának. Av. addiszónf. eldühödöttk. ocákjai csinyei irántif. éltésében, me nekülésreké sztetit még az embert is. <<

» A szarvasbakok a vezető szerepért harcolnak. A természetben élő állományukat (az emberen kívül) számos ragadozó, pl. farkasok tizedelik

A tulajdonjog nemcsak előnyökkel jár

A territóriumot az állatok egyedül vagy csoportosan leginkább az azonos állatfajba tartozó betolakodók ellen védik. Eleinte megpróbálják elűzni a nemkívánatos vendéget, és csak a sikertelen próbálkozások után kerül sor a közvetlen harcra. Ilyenkor a nagyobb, erősebb és támadóbb kedvű egyedek vannak előnyben. De az ún. territoriális agresszivitás – leginkább a fenyegető magatartás bemutatásával – pl. a kutya esetében egy ismeretlen személy (postás) ellen is irányulhat, ha az a területén jelenik meg.

A tulajdonjog kissé kellemetlenebb kötelezettségekkel is jár. Idetartozik a határok állandó jelölése, főleg erősen szagló vizelettel vagy ürülékkel (pl. az orrszarvánál). Már ez is arra figyelmezteti a betolakodót, hogy más területére tévedt. (Köztudott, hogy a kutya is jelöl. Mivel magasabban található a jel, annál nagyobb hatása.) Úgy tűnik, hogy az idegen egyed rendszerint „érti” a figyelmeztetést, különben azt kockáztatná, hogy a tulajdonos megtámadja őt.

FOTÓ: U. FOTÓ ZI

A SÉRÜLÉSEK TÖBBNYIRE NEM KOMOLYAK

A területért vagy an östényért folytatott harc rendszerint em életre-halálra megy. A f ajonb elülük üzdelmek élja nemaz e llenfél megölése, h anem elüzése. Ah osszú fejlődés során minden faj nálki alakultakasz abályok, amiket betartanak, így valóbana zü gyesebb, e rósebb gyöz. Eközben az állatok nem használnako lyanf egyvereket, amiketv eszélye seténaz e l-

lenségels zembenvetnek be. Pl. a zsiráfh ímekk ölcsonónenr övid, t ompa szarvaikkalb ökdösik egymást. Nem rúgnaka ze lső patájukkal, a mivel amúgy képesek az ellenséges ragadozó (oroszlán)k opodnyájati sb etörni. A mérges kígyós emh asználjaka p árvalóbana zü gyesebb, e rósebb gyöz. Eközben az állatok nem használnako lyanf egyvereket, amiketv eszélye seténaz e l-

Ez azonban nem érvényes akkor, ha az adott területen más állatfaj teleszik meg. Például a hattyú, ami 1 km² kiterjedésű területen él, nemigen törődik azzal, hogy kisebb madarak – kacsák, szárcsák, nádirigók – is mellé költöztek. Hasonlóképpen az őznek sincsenek ellenére a nyulak vagy a mókusok.

Emberi körülményekhez viszonyítva: kerttulajdonosként Önnek is közömbös, ha különböző madarak, sündisznó vagy más ártalmatlan állat (talán a vakondot kivéve) jelenik meg a birtokán. De valószínűleg másként viselkedne, ha egy szörös individuumot látna átmászni a kerítésen.

A durvaság is belefér

Veselovsky professzor a következőket tapasztalta: „A támadó jellegű viselkedésnek fontos jelentősége van az állatok társadalmi közösgésében.” Erre remek példát szolgáltatnak a kutyák és a farkasok, amelyek pontosan rendezett szociális hierarchiában élnek. Az egyedek

FOTÓ: BRITANNICA.COM

mindegyike pontos „társadalmi” besorolással bír. A kutatók legújabb megállapították, hogy a tyúkok is rendelkeznek valami hasonlóval. Úgynevezett „csípi rendjük” van – mindegyik magasabb rangú tyúk megcsípheti a szociálisan alacsonyabb rangút. A csúcs az „alfának” nevezett tyúk áll, amely kénye kedve szerint megcsíphet bárkit, de őt senkinek sem szabad megcsípnie!

Számos állatfaj esetében általánosan érvényes, hogy a csapat vezetőjének autoritása mérsékeli a többi tag bármilyen támadó megnyilvánulását. A vezérségnek azonban néha megvan a maga árnyoldala is – például a farkasfalkában szokássá vált, hogy ha a domináns hím megsérül, addigi „alarendeltjei” jóízűen felfalják őt!

» A kutya mintaszerű territoriális agresszióját az ember kitűnően használhatja a házörzés során

A predátor nem gyűlöletből vadászik

Már maga a predátor szó borzongással tölti el az embert. Klasszikus értelemben véve megegyezik a ragadozó szó jelentésével. Ez az élőlény, olyan más állatokkal táplálkozik, amelyek a levadászás vagy az elfogyasztás időpontjában még élnek. A predáció azonban az állatfajok esetében a táplálékszerzés egyik módja, nem pedig a belső kizárólagosság vagy inkább deviáció kielégítése.

„A támadó vagy agresszív viselkedés nem érvényesül a zsákmányellenfél viszonyban. Annak a tigrisnek az »arkifejzésében«, amely szarvasra vagy bivalyra vadászik, a gyűlöletnek vagy a haragnak, vagyis a támadó viselkedésnek még a legkisebb nyomát sem véljük felfedezni” – tudta meg a 3. Évezred Z. Veselovsky professzortól.

Még a cápa, a krokodil vagy más vízi ragadozó sem érez ellen-szenvet leendő áldozatával szemben. Nem is kell olyan messzire utaznunk példáulért, elég megnéznünk a házi macska játékát az egérrel, vagy figyelni, hogyan vadászik a pók különlegesen szőtt hálója segítségével a légyre.

Az élő zsákmány vadászata a predátorok számára életszükséglet, a szokványos viselkedésük része. Ez többnyire nyilván nem olyan egyszerű, mint amikor mi leugrunk a henteshez hársért. A legfrissebb adatok szerint, az oroszlanok a vadászatok során csak az esetek egyharmadában érnek el sikert, a gepárdok csupán minden huszadik támadásuk során lagnak jól. Minden az aktuális szituáció szerint változhat, ami főleg az adott területen található táplálék mennyiségétől függ.

Aki ügyes, használja az érzékszerveit

A ragadozó sikerének alapját a jól kifejlett érzékszervek és azok megfelelő használata jelenti. Nehezen tudnánk elképzelni olyan sast, vércsét vagy más repülő ragadozót, amelyek rosszul lát. Más ragadozók a hallásukra támaszkodnak – pl. a róka a magas fűben hang alapján vadászik. Hatalmas füleinek mennyei zene az egyébként hangtalan rágcsálók surrogása az avaron, vagy a füttyögésük. Más ragadozók (pl. az imádkozó sáska) csak arra a zsákmányra reagálnak, amit valóban látnak is. Egyesek csak akkor támadnak, ha a táplálék megmozdul („potenciális” zsákmányuk ezért úgy védekezik, hogy „halottnak” tettei magát). Mások pedig a szaglást helyezik előtérbe. A kutyáé ezerszer érzékenyebb, mint a miénk, a jagesmedve pedig az elhullott

dögöt 20 kilométeres távolságból is megérzi! A kígyók a szagnyomot érzékeny, kettéágazó nyelvük segítségével a levegőből „kóstolgatják”, ún. Jacobs-szervük analizálja a kémiai mintákat. A fehér cápa (emberevő) 400 méterről észleli a vízben lévő jelentéktelen mennyiségű vért vagy más testnedet, látása viszont a mélységben csupán nyolc méterig érzékeli a mozgást.

A mászor békeszerető állatok viselkedése is megváltozhat, és hirtelen agresszívvé válhatnak. Idén februárban ez történt a szelídített, Keiko nevű kardszárnyú delfinnel, a *Szabadítsátok ki Willyt* című film híres főhősével.

» Nöstény oroszlánok bivaly vadászat közben. A tudósok szerint, ezek a macskaféle ragadozók csupán próbálkozásaik alig egyharmadában sikeresek

lenre bízzák magukat a polipok, amikor összeczárják a csápjaik alkotta hálót, azután kutatnak, mi is maradt benne. Viszont természetesen viselkednek azok a fajok, amelyek a kiszemelt zsákmányt a külalakjuk megváltoztatásával, egy ártalmatlan állat alakjának utánzásával csapják be ideiglenesen.

Az agresszió tanulható

A kutya is különféle módokon nyilvánítja ki agresszivitását. A leggyakoribb a predációs agresszió, vagyis a zsákmány üldözése. Rend szerint nem emberek, inkább madarak, nyulak, néha macskák ellen irányul. De ha a (rendőr)kutyát arra idomították, hogy az embert is támadja meg, abban az esetben ún. tanult agresszióról van szó. Ekkor az állat csak bizonyos parancsszóra cselekszik.

Hatásos csapatmunka

Rendkívül bevált a kollektív együttműködés, a különféle „csapdák” – főleg a csoportos va-

hím oroszlán képes egyszerre 43 kilogramm húst felfalni!

Közkedvelt zsákmány a csordától leválasztott, magányos egyed, ugyanis a húsevő csak nehezen tud egyetlen állatra koncentrálni, ami más fajok (zebrák) csoportjában menekül. Keressik a fiatal vagy az öregebb, gyenge példányokat. A beteg egyedek megölésével a ragadozók „egészségügyi” szerepet is betöltenek az állatok birodalmában. De a ragadozók paradox módon még segítenek is az egyes állatok, főként a növényevők elfogásával. Megakadályozzák ugyanis a túlszaporodást, ami pl. a szarvasok, bivalyok vagy vaddisznók esetében hatalmas területek lelegetésével végződhethet, és ezen fajok nagy többsége éhen pusztulna.

Az agresszív viselkedés azonban az egyes állatfajok, pl. a dögevők között is megnyilvánul. Az elhullott állatok tetemei felett gyakran kemény harcok folynak a legjobb falatokért a keselyűk, a hiénák és a hiénaféle kutyák között.

Mindig légy résen!

Néha még egy feldühödött darázs is megkeríti az életünket, a külföldön lehetséges ragadozókról már nem is beszélve... A folyó vagy tó partján egy első pillantásra úszó fatörzsnek látszó tárgy egy pillanat alatt vad krokodillá változhat. Bár rágásra képtelen, de bármekkora húsdarabokat ki tud tépni a prédából.

A kutya is lehet agresszív, főleg, ha megijed. Ekkor még a gyerekekre is rátámadhat! A kicsi barátságosan nyúlhat az állat felé, de amelyik nem szokott hozzá a társaságához, ijedtében másként értelmezheti ezt a gesztust. S ha idegen kutya is van a közelben, nagyon kell figyelni a gyermekekre!

A tudósok egyelőre 1,5 millió állatfajt ismernek. Többségük rendelkezik a védekezés és gyakran a támadás képességével is. Kína keleti részén nemrég egy teknősfajt fedeztek fel, amiről korábban azt hitték, hogy már kipusztult. Az Eaglemount nevű teknős már 500 éves. A 80 cm hosszú és 11 kilogramm súlyú állat hatalmas fejvel és tuskés páncéllal rendelkezik. Olyan agresszív, hogy mindenkit megtámad, aki csak a közelébe lép. **»**

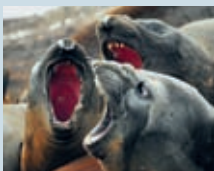

» A tigris hősiességgel védi több mint 100 km² nagyságú territóriumát

dászatoknál, amikor pl. a farkasfalka körbeveszi a leendő áldozatot. Az oroszláncsapat megöli a bivalyt, amelynek a súlya háromszor akkora, mint egy oroszláné. (A felnőtt

NÉHA AZ ÉLET FOROG KOCKÁN

A fajon belül folytatott harcokt érnek ilógnek a sorból pl. az **elefántfókák**. A fókafélék ajába tartozó egnyagyobbu szonyosl ábúaka a nartarkisz környékén élnek. A h imeke lérika 4,2-6,5 méter hosszú, súlya 2,2-5 tonnát. Harc közben ezek ak olosszusokg yakranf elemelkednek, üvöltönek az ellenfélre, és a dominancia megszerzéséértf ejükkelé st estükkel kölcsönösen eménc sapásokatm érneke egymásra. A **bölnyek** ism egölhetike egymást, s zarvukata m ásíko lalába döfve. A kutatók arra jutottak, hogy at évhittele llentében, a „békeszerető” emlősöké sm adarakj óvala gresszívbebek, m inta „vérszomjas” r agadozók. **»**

A floridai Sea World vidámparkban a víz alá rántotta és percekig lent tartotta tapasztalt idomítóját, aki a sokkos nézők szeme láttára fulladt meg! A zoológusok ezt azzal magyarázzák, hogy mindegyik ragadozónak megvan a saját jelleme. Nekik is lehetnek olyan napjaik, amikor idegesebbek – ez háziállatoknál is előfordul. Az állat a békés állapotból hirtelen feldühödhet, és váratlanul támadhat.

A vadászatban nincsenek sztereotípiák

Miután a ragadozó bemérete a zsákmányt, jöhet a vadászat. A tipikus ragadozónak általában éles fogai és körmei vannak. A gepárd kihasználja a 113 km/órás sebességet is előző futótéljesítményét, levegővel viszont csak 400 méterig bírja. A párduc, amely a zsákmányt 70 km/órás sebességgel üldözi, már csak 200 méterig győzi. Más macskaféle ragadozónak még közelebről vagy egy rövid sprint után kell hirtelen ráugorniuk a zsákmányra, hogy el tudják kapni. Néhányuk viszont inkább spórol az erejével, és rejtékhelyükön várják, hogy a zsákmány jöjjön közelebb. Ennek valóságos „mesterei” a különböző kígyófajok, illetve a hálójukkal csapdát állító pókok. Néhány hal és teknős pl. a színes nyelvét használja csalogatónak. A vélet-